DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I DANMARK[1]

Produktionsudviklingen.

Industriens produktion har i de første 4 mdr. af 1951 ligget godt 6 % højere end i den tilsvarende periode sidste år; index med 1935=100 blev i gennemsnit for denne periode 173 mod 163 i fjor. Jern- og metalindustrien er ligesom i 1950 den industrigruppe, som viser den stærkeste stigning; i april lå produktionen her på 218 % af 1935-niveauet. Derimod viser næringsmiddelindustrien en lille nedgang i forhold til i fjor, og tekstil- og transportmiddelindustrien er stagnerende. Fra marts til april gik det samlede index ned med 1 point til 176, medens der ellers plejer at være en sæsonmæssig fremgang på dette tidspunkt; det er navnlig tekstilindustrien, der viser tilbagegang (fra 192 til 182), antagelig dels p. gr. af en vis råvaremangel, dels p. gr. af at efterspørgselen pâny er blevet noget svækket efter hamstringskøbene i 1950; men også andre industrier er gået tilbage, og den eneste, der har haft nogen større fremgang, er den sæsonprægede sten-, ler- og glasindustri. I det hele taget synes det, som om den stadige opgangslinie i industriens produktion nu vil blive bøjet tilbage, dersom ikke råstofknapheden atter ophører.

Arbejdsløsheden blandt forsikrede arbejdere har i størsteparten af den forløbne del af indeværende år været lidt lavere end i fjor ved samme tid; ganske vist blev den sædvanlige sæsonmæssige nedgang i arbejdsløshedsprocenten i sidste halvdel af marts afbrudt af en stigning, der bragte tallet ved månedens udgang op på det for denne måned ret høje niveau 14.6 %; dette må dog antages i det væsentlige at have været forårsaget af ugunstige vejrforhold; i hvert fald indtraf der allerede først i april et stærkt fald, som siden er fortsat; ult. april var ledighedsprocenten 6.6 (mod 7.4 i 1950), og ult. maj var den nede på 4.6, svarende til ca. 30.000 ledige (ult. maj 1950 4.3%). Dog er der enkelte grupper af arbejdere, hvis ledighed overstiger niveauet fra i fjor kendeligt; dette gælder således *tekstilarbejderne,* hvis ledighedspct. ult. april var 5.0 mod 2.1 sidste år ved samme tid, og som yderligere i mange tilfælde arbejder på nedsat arbejdstid; årsagen er her som allerede nævnt antagelig bl. a. en vis råvaremangel. *Tobaksarbejderne* havde ult. april 17.6 % ledige mod 11.2 % sidste år; denne stigning skyldes sikkert til dels nedgang i forbruget som følge af de seneste skatteforhøjelser. Også *bygningshåndværkerne* har ringere beskæftigelse end i fjor. Derimod er forholdet omvendt for *arbejdsmændene,* der vejer særlig tungt til i statistikken.

[1] Se også tabelbilag bag i heftet.

Den *animalske landbrugsproduktion* har også ligget noget højere i de fire første måneder af 1951 end i samme periode 1950 — nærmere betegnet på 116 mod 103 (1935=100); der er dog den hage herved, at det navnlig er *flæskeproduktionen,* der er steget — med næsten 30 %, og denne stigning hænger atter sammen med den reduktion i svinebestanden, som er foregået i løbet af det sidste halve år. Ved den sidste tælling (4. maj 1951) var bestanden gået tilbage med 320.000 stk., eller ca. 9 % i forhold til martstællingen, og den store flæskeproduktion er med andre ord opnået på bekostning af en reduktion af de fremtidige produktionsmuligheder, der antagelig i nogen grad hænger sammen med de relativt ugunstige baconpriser, som kan opnås i England. Det må dog bemærkes, at antallet af drægtige søer fra marts til maj steg med 10.000 til 239.000 stk., hvilket imidlertid antagelig er et sæsonfænomen. Hvis dette antal drægtige søer holder sig nogenlunde konstant, vil svinebestanden komme til at ligge på ca. 3 mill. stk., hvilket er omkring 600.000 færre end i efteråret 1950.

Bestanden af *hornkvæg* er derimod i fortsat stigning; fra dec. 1950 til marts 1951 øgedes den med næsten 100.000 stk. til 3.075.000 stk., hvilket er 59.000 flere end i fjor ved samme tid. Både produktionen af mælk, smør og ost og af okse- og kalvekød har da også været en del højere i jan. kvartal i år end i jan. kvartal 1950. Især osteproduktionen er gået stærkt frem; den er nu på det nærmeste dobbelt så stor som før krigen. I april og maj er produktionen af mælkeprodukter derimod reduceret noget sammenlignet med i fjor, væsentligst på grund af vanskeligere fodringsforhold.

Udenrigshandelen.

Kan det end hævdes, at produktionen stort set stadig udvikler sig relativt tilfredsstillende, må det dog siges, at Danmarks økonomiske situation som helhed fortsat tegner sig i lidet lystelige farver. Udviklingen i landets udenrigsøkonomi — og i pris- og omkostningsniveauet, som behandles senere — er fortsat yderst ugunstig. *Bytteforholdet* over for udlandet er også i de sidste måneder blevet forværret, idet importprisindex for maj blev 466, medens index for eksportpriserne ligesom i april var 303. Det betyder, at importpriserne siden aug. 1949 — umiddelbart før devalueringen — er steget med 63.5 %, medens eksportpriserne er faldet med 2 %, og bytteforholdet er i forhold til denne måned forringet til 60 %, d.v.s., at man for en enhed danske eksportvarer kun får 60 % af, hvad man fik i 1949. Den væsentligste del af denne forringelse skyldes dog ikke devalueringen, men oprustningskonjunkturen, der har fremkaldt en meget stærk stigning for en række råvarer, der indtager en fremtrædende plads i Danmarks import; før Koreakrigens udbrud var bytteforholdet kun forringet til ca. 82 %.

Trods det stadig dårligere bytteforhold har udenrigshandelen i årets første 4 måneder dog givet et mindre importoverskud end i de tilsvarende måneder i fjor, nemlig 492 mill. kr. mod 555 mill. kr. Dette skyldes, at eksporten er steget fra 1315 mill. kr. til 1830 mill. kr., medens importens værdi kun er gået op med 452 mill. kr. til 2322 mill. kr. Eksportværdiens stigning repræsenterer, som det vil forstås, og som omstående tabel yderligere illustrerer, i overvejende grad

et større kvantum, idet de — for størstedelen beskedne — stigninger i visse eksportpriser, der er sket i forhold til perioden jan.—april 1950, i hovedsagen opvejes af prisnedgange på andre eksportvarer — først og fremmest smør, hvoraf en langt større andel i år er solgt til den lave Englandspris. Derimod dækker den

Eksport af nogle vigtige varer.

	Jan.—april 1950			Jan.—april 1951			Pct.-vis stigning[1] i		
	Mængde (1000 tons)	Værdi (mill. kr.	Gnst. pris[1] (Kr. pr. ton)	Mængde (1000 tons)	Værdi (mill. kr.	Gnst. pris[1] (Kr. pr. ton)	Mængde	Værdi	Gnst. pris
Fersk flæsk	6.7	26.6	3969	20.8	91.5	4393	211	254	11
Bacon	46.4	195.9	4218	61.3	267.1	4359	32	36	3
Kødkonserves	5.1	27.6	5383	14.0	82.3	5866	174	198	9
Mælk og fløde, kondenseret	12.7	22.0	1733	12.1	24.3	2009	÷5	10	16
Smør i dritler og kasser	41.8	260.1	6245	42.8	242.5	5661	2	÷7	÷9
Friske hønseæg	37.5	126.3	3366	31.1	115.9	3723	÷17	÷8	11
Ost	10.9	45.2	4146	11.2	50.3	4486	3	11	8
Fersk torskefisk	7.9	10.9	1374	9.8	12.5	1280	23	15	÷7
Æbler	1.4	2.0	1479	15.5	12.9	832	1040	542	÷44
Sukker	29.0	23.2	800	33.4	29.7	890	15	28	11
Druesukker m. v.	3.5	5.2	1467	14.9	23.4	1573	324	354	7
Svinefedt	0.3	1.0	3673	4.3	18.9	4363	1429	1716	19
Øl, skatteklasse I	57.7[2]	8.0	138[3]	82.2[2]	10.9	133[3]	42	37	÷4
Renset kryolit	7.9	7.3	929	9.8	9.8	1002	24	34	8
Græsfrø	3.4	12.4	3648	4.2	15.3	3672	22	23	1
Kasein	0.6	2.0	3135	1.4	7.3	5115	120	258	63
Portland-cement	73.9	6.6	89	101.3	10.1	100	37	54	12
Dieselmotorer	1.6	11.6	7477	2.1	16.0	7541	36	37	1
Elementer og batterier	0.8	3.0	3903	0.8	4.0	4733	11	35	21
Slagteheste	3.8[4]	3.6	946[5]	12.0[4]	13.6	1140[5]	217	283	21
Hornkvæg	54.0[4]	59.9	1109[5]	106.5[4]	121.3	1139[5]	97	102	3

[1] Gennemsnitspriser og procentvise stigninger er beregnet på de uafrundede tal.
[2] 1000 hl. [3] kr. pr. hl. [4] 1000 stk. [5] kr. pr. stk.

højere importværdi delvis over en nedgang i det importerede kvantum; det kan således nævnes, at importen af så vigtige varer som fast brændsel og visse spindestoffer har været væsentlig lavere i den forløbne del af 1951 end i de samme måneder i 1950, jvf. iøvrigt tabellen s. 55. På den anden side er f. eks. kopra, soyabønner, bjælker m. v. af nåletræ, brændselsolier, m. fl. varer importeret i større mængder end i fjor. Mest bemærkelsesværdigt på importsiden er dog de kraftige og næsten altomfattende prisstigninger — kautsjuk (199 %), fåreuld (121—144 %), uldgarn (47 %), benzin og brændselsolier (21—47 %) o.s.v.

Hvad udenrigshandelens fordeling på lande og valutaområder angår, henvises til tabellen s. 56, hvoraf det fremgår, at den indtrufne formindskelse af importoverskuddet, navnlig falder på £-landene inden for den europæiske betalingsunion, ligesom der er en vis bedring over for U.S.A. Til gengæld er der

opstået et stort underskud over for $-området bortset fra U.S.A., og overskuddet over for Vesttyskland er næsten forsvundet.

Stigningen i eksport til U.S.A. falder på kød og kødvarer, skind og huder, sølvvarer o. l., maskiner og iøvrigt en række andre varer; også importen fra

Import af nogle vigtige varer.

	Jan.—april 1950			Jan.—april 1951			Pct.-vis stigning[1] i		
	Mængde (1000 tons)	Værdi (mill. kr.)	Gnst. pris[1] (Kr. pr. ton)	Mængde (1000 tons)	Værdi (mill. kr.)	Gnst. pris[1] (Kr. pr. ton)	Mængde	Værdi	Gnst. pris
Rå kaffe	4.6	28.9	6.294	5.0	37.1	7.481	8	28	19
Bomuldsfrøkager m. v.	44.6	22.4	502	57.9	34.4	594	30	54	18
Solsikkefrøkager m. v.	84.8	39.7	468	62.4	35.2	565	÷27	÷11	21
Råtobak	2.8	22.4	7.980	3.7	34.5	9.289	32	54	16
Kopra	12.1	16.6	1.380	19.7	38.7	1.965	63	133	42
Soyabønner	29.0	19.1	660	51.5	37.9	736	78	98	12
Rå kautsjuk	1.9	4.9	2.629	2.6	20.3	7.859	38	312	199
Bjælker m. v. af nåletræ	93.9[2]	15.6	167[3]	150.6[2]	34.5	229[3]	60	121	38
Fåreuld, vasket, ukæmmet	1.34	14.2	10.611	1.13	29.3	25.849	÷15	107	144
Fåreuld, kæmmet	1.54	21.8	14.108	0.82	25.6	31.180	÷47	18	121
Rå bomuld	4.5	26.7	5.962	4.2	33.2	7.940	÷ 7	24	33
Stenkul	1288.3	106.4	83	1136.6	124.3	109	÷12	17	32
Cinders og koks	744.0	84.9	114	384.8	46.3	120	÷48	÷46	5
Benzin	65.5	19.1	292	127.8	45.1	353	95	136	21
Andre brændselsolier	233.6	34.0	146	452.0	96.7	214	94	184	47
Kalksalpeter	82.1	18.6	226	141.5	31.2	221	72	68	÷2
Avispapir	16.2	9.5	589	17.9	15.0	836	11	57	42
Uldgarn, ufarvet	0.77	19.1	24.877	0.75	27.3	36.574	÷3	43	47
Bomuldsgarn, ubleget	2.27	26.6	11.711	2.21	28.1	12.750	÷3	6	9
Alm. stangjern	28.0	18.2	649	49.9	31.8	638	78	75	÷2

[1] Gennemsnitspriser og procentvise stigninger er beregnet på de uafrundede tal.
[2] 1000 m³. [3] kr. pr. m³.

U.S.A. er reduceret på en række områder; men til gengæld er brændselsimporten gået en del i vejret. Når importen fra det øvrige $-område er steget så stærkt, skyldes det navnlig, at Argentina i år har leveret betydelige mængder foderstoffer (for 38 mill. kr. mod sidste år 3 mill. kr.), som er trådt i stedet for en tilsvarende import via Frankrig.

Bedringen i balancen over for det indre £-område skyldes i hovedsagen det større eksportkvantum for smør, ost, bacon og sukker, hvorimod priserne som omtalt ikke er blevet nævneværdigt højere. I forholdet til de øvrige OEEC-lande vejer navnlig øget import fra Vesttyskland (metaller, metalvarer, maskiner, transportmidler) tungt til; på den anden side er også den danske eksport til dette område steget — omend ikke så kraftigt som importen (levende dyr, flæsk, ost, æg). Også samhandelen med bl. a. Sverige, Holland og Belgien er vokset betydeligt — dog således at importen er steget væsentligt mere end eks-

porten; hvad angår importen fra Sverige er det navnlig værdien af importen af træ, papir o. l., der er gået op. Derimod er importen fra Frankrig blevet reduceret en del i forhold til det usædvanlig høje niveau i fjor, medens eksporten til dette land pany er steget.

Udenrigshandelens fordeling på valutaområder.

	Jan.—april 1951			Jan.—april 1950		
	Import Mill. kr.	Eksport Mill. kr.	Import-overskud Mill. kr.	Import Mill. kr.	Ekspott Mill. kr.	Import-overskud Mill. kr.
$-området						
U.S.A.	207	46[1]	161	204	33[1]	171
Øvrige lande	108	51	57	40	34	6
£-området						
Inden for OEEC	686	769	÷83	657	571	86
Uden for OEEC	36	15	21	23	6	17
Vesttyskland	260	264	÷ 4	99	189	÷90
Øvrige OEEC-lande med kolonier etc.	708	466	242	596	318	278
Østeuropa	225	138	87	176	112	64
Spanien med kolonier	20	24	÷ 4	24	11	13
Andre lande uden for Europa	66	34	32	48	24	24
Færøerne og Grønland	6	23	÷17	3	17	÷14
	2322	1830	492	1870	1315	555

[1] Heraf til Vesttyskland for amerikansk regning i 1950 12 mill. kr., i 1951 8 mill. kr.; eksporten til selve U.S.A. er således steget fra 21 til 38 mill. kr. eller med ca. 80 %.

Valutastillingen.

Som kort omtalt i en note s. 366 i sidste hefte af „Økonomi og Politik", skete der i marts en ompostering af Danmarks udenlandske gæld, idet staten i henhold til særlig lov overtog den del af nationalbankens gæld, der er blevet konsolideret i forbindelse med oprettelse af den europæiske betalingsunion; det drejer sig om et beløb på 493 mill. kr. netto, som samtidig krediteredes staten på finansministeriets ekstraordinære konto i nationalbanken. Da der i marts måned skulle præsteres afdrag på 35 mill. kr. på den nævnte konsoliderede gæld, blev dette beløb imidlertid ved samme lejlighed debiteret staten på den nævnte konto.

Ved en bedømmelse af udviklingen i valutastillingen — specielt når det drejer sig om sammenligninger med tidligere perioder — må den således af staten overtagne gæld medregnes; på næste side er vist en oversigt over valutastillingen siden okt. 1950.

Det må i øvrigt i denne forbindelse erindres, at staten også tidligere har overtaget udenlandsk gæld fra nationalbanken, således i marts 1950 60 mill. kr. af gælden til den internationale valutafond.

Som man ser, har valutagælden stort set været uforandret i det halve år

fra slutningen af oktober til slutningen af marts; årsagerne til denne i betragtning af det store underskud på handelsbalancen forbavsende stabilitet, som formentlig overvejende skyldes spekulation i kronerevaluering, har været omtalt i de foregående hefter af „Økonomi og Politik". Siden slutningen af marts synes

	Nationalbankens udenlandske nettogæld	De private bankers udenlandske nettogæld	Den af staten i marts 1951 overtagne udenlandske nettogæld	Ialt
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
ult. okt. 1950	704	÷ 5	0	699
„ nov. „	699	÷12	0	687
„ dec. „	672	21	0	693
„ jan. „	636	67	0	703
„ febr. „	609	86	0	695
„ marts „	174	74	458	706
„ april „	242	78	451	771
„ maj „	266	—	444	—

disse faktorer at være ophørt med at have betydning. Specielt kan det nævnes, at gælden til den europæiske betalingsunion fra marts til april voksede med 74 mill. kr. til 344 mill. kr., hvilket samtidig har krævet dollarbetalinger for ca. 18.5 mill. kr. Det vil ses, at denne stigning er større end stigningen i den totale valutagæld; over for andre valutaområder må der med andre ord være indtruffet en vis bedring.

Prisudviklingen.

Visse sider af prisudviklingen — nemlig dem, der vedrører import- og eksportvarer — er berørt foran; men ikke blot importpriserne er steget; også *hjemmemarkedsvarerne* er fulgt godt med; siden juni 1950 er engrosindex for hjemmemarkedsvarer gået op med 71 points til 328 i maj 1951, en stigning på ca. 28 %.

Det *samlede engrospristal* var for maj oppe på 380 eller 34 % over niveauet fra sommeren 1950 og 49 % over aug. 1949. Fra marts til maj steg index med 19 points; stigningen var imidlertid koncentreret om relativt få grupper, nemlig *træ og papir* (fra 510 til 581), *brændsel og mineralske olier* (fra 431 til 485), *vegetabilske levnedsmidler* (fra 393 til 414), *tekstil og konfektion* (fra 393 til 409) samt *bygningsmaterialer* (fra 226 til 260). De første fire grupper er også dem, der er steget mest siden juni 1950 (henholdsvis 72 %, 45 %, 42 % og 49 %). For de øvrige grupper er stigningen mere beskeden; enkelte viser endog stabilitet eller små fald.

På verdensmarkedet har råvarepriserne i det meste af indeværende år været forbavsende stabile eller endog svagt faldende, antagelig som følge af en vis tilbageholdenhed med de amerikanske indkøb til statslagre og af begrænsningerne af det civile forbrug af knappe råvarer i forskellige lande, navnlig U.S.A. og England — samt, hvad der utvivlsomt er vigtigt, at der er indtrådt en vis dæmpning i den amerikanske konjunktur (jvf. herom side 39—42 foran). Der-

som denne udvikling fortsatte, skulle der være udsigt til, at også stigningen i det danske engrospristal efterhånden blev bragt til ophør, og muligvis også til en vis bedring af bytteforholdet over for udlandet. Da der almindeligvis regnes med stærk stigning i den amerikanske rustningsproduktion i løbet af efteråret, er chancerne i så henseende dog sikkert begrænsede.

Detailpristallet for april 1951 nåede op på 356 — 10 points mere end i jan. og 10—11 % højere end i april i fjor. Stigningen fordeler sig på alle varegrupper. Aprilpristallet er ikke lønregulerende; men det kommende julipristal vil antagelig blive endnu noget højere, dels på grund af de højere importpriser, dels på grund af lønstigningen pr. 1. marts, der i hvert fald delvis må ventes indregnet i priserne, selv om prisdirektoratet har fået bemyndigelse til at foretage reguleringer af den hidtidige nettoavance, når dette skønnes rimeligt under hensyn til en virksomheds hele økonomiske stilling, og det anses for hensigtsmæssigt for at imødegå virkningerne af de nævnte lønstigninger.

Det kan i denne forbindelse nævnes, at regeringen for nylig har nedsat et udvalg til at undersøge de økonomiske virkninger af den automatiske pristalsregulering af arbejder- og tjenestemandslønninger. Begge de to direkte implicerede parter — De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening — har dog pånyt understreget deres modstand mod at opgive pristalsreguleringen, idet de henviser til dens betydning for roen på arbejdsmarkedet samt til, at man ikke — selv om den opgives — har nogen garanti mod, at lønstigninger gennemføres ved forhandling mellem organisationerne eller på de enkelte arbejdspladser — medmindre man da vil skride til direkte lønfastsættelse fra det offentliges side.

Også *fragtratetallet* har fortsat den stigning, som begyndte efter Korea-krigens udbrud; for april blev det 178 (jan. kv. 1949=100) mod 95 i juni 1950, hvilket er ensbetydende med en opgang på 87 %. *Byggeomkostningsindex* er ligeledes støt stigende; i maj nåede det op på 262 (aug. 1939=100) eller 21 % mere end i fjor ved samme tid.

Obligations- og aktiekurser.

Ligesom i hele perioden siden foråret 1950 har obligationskurserne også i de sidste måneder overvejende været faldende. 5 %-kreditforeningsobligationer i de åbne serier var i begyndelsen af juni nået ned i kurser omkring 87—88, hvilket svarer til 5.7—5.8 % i effektiv rente. Bag denne udvikling ligger formodentlig bl. a. bestræbelser for — under hensyn til de stadige prisstigninger — at komme af med fordringer, der lyder på faste pengebeløb, og i stedet erhverve aktier og andre værdier, som må formodes at følge med op under den almindelige prisstigning. Det må dog bemærkes, at aktiemarkedet som helhed har været ret stabilt i det sidste halve årstid; skibsaktier er steget noget, medens industriaktier på trods af bedrede afsætningsmuligheder har ligget ret fast, formentlig som følge af frygt for råvaremangel, og bankaktier er faldet (likviditetsstramning og tab på obligationer).

I begyndelsen af maj blev første halvdel af forsvarslånet — 75 mill. kr. — udbudt til en effektiv rente på 5.2 %, og også det har antagelig bidraget til at

svække obligationsmarkedet. Det blev iøvrigt ikke modtaget særlig godt, og den stærke opgang i nationalbankens obligationsbeholdning i løbet af første halvdel af maj — 24 mill. kr. — er formentlig udtryk for, at banken har måttet overtage en betydelig del af lånet.

I anden uge af juni har obligationskurserne igen rettet sig noget.

Banklikviditeten.

For bankernes vedkommende har udviklingen i de senere måneder været præget af en stadig tiltagende vækst i udlånsvirksomheden; således gik beholdningerne af indenlandske veksler fra slutningen af januar til slutningen af april op med godt 40 mill. kr., kassekreditter med ca. 110 mill. kr., udlån på konto kurant med ca. 130 mill. kr. og andre udlån med 20 mill. kr. — i alt lidt over 300 mill. kr., eller næsten lige så meget som stigningen i hele det forudgående år. Samtidig faldt indlånene på konto kurant og folio med ca. 50 mill. kr. Denne udvikling må tages som udtryk for, at erhvervslivets finansieringsbehov har været stadigt voksende som følge af de kraftige prisstigninger navnlig for importvarer. Til gengæld er indlånene på bankbog og på tid vokset med næsten 100 mill. kr.; men dette har ikke været tilstrækkeligt til at dække udlånsstigningen, hvorfor bankerne har set sig nødsaget til at reducere kassebeholdningerne med ca. 112 mill. kr. og — trods de lave kurser — også at sælge for 58 mill. kr. obligationer. Endvidere er den udenlandske gæld steget med 11 mill. kr., og — hvad der måske er mest interessant — bankerne er igen begyndt at rediskontere veksler i nationalbanken i større udstrækning, idet beløbet er gået op fra 2.0 mill. kr. ult. jan. til 9.4 mill. kr. ult. april.

Den økonomiske debat.

I de sidste dage af maj fremkom forskellige vægtige udtalelser om den økonomiske situation. På provinsbankernes årsmøde talte således både nationalbankdirektør *Svend Nielsen* og finansminister *Thorkil Kristensen*. Nationalbankdirektørens udtalelser formede sig som en advarsel til bankerne om, at nationalbanken ikke i den forhåndenværende situation ville træde hjælpende til over for en bank, der var kommet i likviditetsvanskeligheder som følge af en uforsigtig udlånspolitik; endvidere vendte han sig direkte til regering og rigsdag og understregede — som hans forgænger gjorde det sidste år ved samme lejlighed — nødvendigheden af en nedskæring af forbrug og investering for at rette valutabalancen op. Specielt fremhævede han, at en vis nedgang i aktiviteten inden for byggeriet ville være gavnlig, og ikke behøver at føre til arbejdsløshed; her er for få arbejdere og materialer i forhold til efterspørgselen, der fortsat er stor på grund af de stadig gunstige lånemuligheder, og der er bl. a. som følge heraf sket en oppresning af omkostningsniveauet og en meget alvorlig forlængelse af byggeperioden. Endelig udtalte han sin tvivl med hensyn til tilstrækkeligheden af de forbrugsbegrænsende skattelove m. v., som er blevet gennemført — eller er i færd med at blive det — som et led i martsforliget om den økonomiske

politik; han mente, at en generel omsætningsafgift, der ikke indregnedes i pristallet, og hvis provenu ikke skulle anvendes til finansiering af statsudgifter, men til pengesanerende formål, havde været at foretrække, og forudså, at det snart ville blive nødvendigt at skride til en sådan ordning.

Finansministerens udtalelser faldt godt i tråd med nationalbankdirektørens; også han mente, at der fortsat var brug for en tilpasning ved hjælp af kreditstramning og forbrugsbegrænsning. Endvidere vendte han sig — som han har gjort det før — mod pristalsreguleringen af lønningerne og i det hele taget mod det forhold, at arbejdere og arbejdsgivere suverænt kan fastsætte lønningerne ved indbyrdes forhandlinger; herved garderes disse parter — i hvert fald delvis — mod følgerne af prisstigninger; de bliver uinteresserede i at holde pris- og omkostningsniveauet nede, og lovgivningsmagtens bestræbelser for at begrænse forbruget modvirkes. (Om de to parters indstilling, se ovenfor s. 58).

Under folketingets behandling af tillægsbevillingsloven d. 31. maj uddybede finansministeren yderligere sine betragtninger, idet han fremhævede alvoren af betalingsproblemet, der må løses, fordi Danmark ikke fortsat kan leve på udenlandske lån. Han udtalte endvidere, at rigsdagen i sin næste samling må tage hele finanspolitikken op i en større sammenhæng med henblik på gennemførelse af den almindelige, omfattende og samtidige indkomstbegrænsning for alle vigtige samfundsgrupper, som trods de gennemførte politiske forlig ikke lykkedes i den indeværende samling, men som er nødvendig for at inflationsproblemet, der i det lage løb er det afgørende, skal kunne løses. Også i denne forbindelse berørte han spørgsmålet om arbejdslønningernes fastsættelse.

Endelig kan det nævnes, at spørgsmålet om *revaluering* af kronen pånyer dukket op, denne gang som følge af en udefra kommende impuls. F.N.'s økonomiske kommission for Europa (E.C.E.) har i en rapport udtalt, at en kraftig forhøjelse af de europæiske valutakurser vil være et effektivt middel til bekæmpelse af den inflation, som er indtruffet siden Koreakrigen, idet den vil sænke importpriserne målt i indenlandsk valuta, medens der næppe på kort sigt vil ske nogen væsentlig nedgang i eksporten, fordi U.S.A.s efterspørgsel efter europæiske varer i den nuværende situation anses for meget uelastisk. Det må bemærkes, at der er tale om en fælles-europæisk revaluering, medens f. eks. en isoleret dansk revaluering efter E.C.E.s mening ikke vil være gennemførlig i øjeblikket, navnlig fordi priserne for eksport til England er fikseret i sterling.

Omtrent samtidig fremsatte professor *Carl Iversen* i et foredrag tanken om revaluering, idet han dog fremhævede, at valutaproblemet, der i øjeblikket er det mest prekære, først må være løst; revalueringen er således også her tænkt som et middel til bekæmpelse af inflationen. Efter professorens mening vil importens omfang i den nærmeste fremtid i hovedsagen være bestemt af udlandets leveringsdygtighed — specielt for så vidt angår råvarer, og nogen nævneværdig importforøgelse vil de lavere importpriser i danske kr. derfor næppe give anledning til. Hvad eksporten angår, vil rustningskonjunkturen bidrage til at forbedre afsætningsmulighederne for industrivarer, således at det ikke vil spille nogen større rolle, om priserne regnet i fremmed valuta må sættes i vejret for at bevare rentabiliteten på trods af de lavere udenlandske valutakurser; også her er det snarest leveringsdygtigheden, der er afgørende. Og for landbrugets

vedkommende, må det erindres, at de importerede foder- og gødningsstoffer også bliver billigere, ligesom der efterhånden skulle være mulighed for visse prisforhøjelser på de sekundære markeder.

Finansministeriets økonomiske årsoversigt.

I en ved slutningen af maj offentliggjort årsoversigt redegør finansdepartementets økonomisk-statistiske konsulent for den økonomiske udvikling her i landet i 1950 og for udsigterne for indeværende år. Størst interesse knytter der sig utvivlsomt til den sidste del, selv om den naturligvis — ikke mindst i betragtning af den ustabile internationale situation — må være behæftet med stor usikkerhed. Ved bedømmelsen af fremtidsudsigterne er man imidlertid gået ud fra, at den internationale rustningskonjunktur vedvarer, og at den tidligere omtalte midlertidige prisstabilisering på verdensmarkedet derfor før eller siden pånyt afløses af prisstigning.

Under denne forudsætning vil de indenlandske virkninger af den internationale økonomiske udvikling navnlig vise sig i råvareforsyningerne, i bytteforholdet over for udlandet og afsætningsmulighederne for eksporten samt i de næringsdrivendes og forbrugernes forventninger og dermed i deres dispositioner med hensyn til iværksættelse af produktion, indkøb m. v.

Om udsigterne for produktionens størrelse i 1951 hævdes det i oversigten, at der for *landbrugets* vedkommende næppe bliver tale om større stigninger i forhold til 1950, omend der vil ske visse ændringer i sammensætningen (noget større flæske- og kødproduktion, lidt større mælkeproduktion, men lavere ægproduktion); samtidig regnes der med, at besætningerne vil stagnere, jvf. iøvrigt foran s. 53.

For *industrien* som helhed regnes der også med, at produktionsstigningen vil ophøre, dels på grund af råvareknaphed (jern- og metalindustri, kemisk industri), dels på grund af kreditsstramning og høje priser for importerede råstoffer. Til gengæld regnes der med nogen fremgang for konservesindustrien, margarinefabrikkerne og cementindustrien. *Bygge- og anlægsvirksomheden* ventes at blive noget lavere end i fjor som følge af stramningen af vilkårene for statslån, de faldende obligationskurser og byggeomkostningernes høje niveau.

Alt i alt regner man med, at *bruttonationalproduktet* målt i faste priser vil blive nogenlunde det samme som i 1950; da der endvidere regnes med, at produktiviteten som helhed vil være uforandret (idet de fremskridt, som følger af forbedret maskineri m. v., ventes opvejet af forsinkelser på grund af råvaremangel, arbejdskrævende produktion af indenlandsk brændsel m. v.), vil *beskæftigelsen* også være nogenlunde uændret, medens arbejdsløsheden vil vokse lidt som følge af stigning i det samlede udbud af arbejdskraft.

Hvad *udenrigshandelen* angår, forudses der en betydelig stigning både i importens og eksportens værdi. Men årsagerne er forskellige. Der regnes med, at eksportmængden på en række områder vil stige betydeligt; navnlig ventes det, at flæsk og industrivarer vil indbringe betydelige beløb; for flæskeeksportens vedkommende hænger disse forventninger sammen med den allerede delvis realiserede besætningsreduktion, og for industrivarer regnes der med gode afsæt-

ningsmuligheder og med, at det på grund af de store lagerforøgelser i 1950 vil være muligt at udnytte disse uden at støde på alt for store råvarevanskeligheder. I en vis — omend begrænset — udstrækning forudses der også forhøjede priser, bl. a. som følge af de med England aftalte prisforhøjelser for smør, flæsk og æg; til gengæld er der regnet med lavere smørpriser i tredielande. Også industricksportens priser ventes at blive noget højere.

På den anden side imødeses fortsat stærkere prisstigninger for de fleste importvarer; dette vil på den anden side — for at undgå en voldsom yderligere forringelse af valutabalancen — nødvendiggøre en meget væsentlig reduktion af den importerede mængde — et forhold, der som foran omtalt allerede har gjort sig gældende i ikke ringe udstrækning. Nedgangen i importkvantum vil for en del følge som et resultat af nedgang i udlandets leveringsmuligheder; hertil kommer, at de højere priser i sig selv i nogen grad vil hæmme importen — hvis ikke forventning om yderligere prisstigning bevirker en fremskyndelse — ligesom den indenlandske penge- og finanspolitiske stramning vil virke i samme retning.

Efter et meget groft skøn ventes import- og eksportværdien i årets priser at blive henholdsvis ca. 7000 mill. kr. og ca. 5500 mill. kr., medens de samme størrelser regnet i 1950-priser kun er opgjort til 5400 og 5100 mill. kr. Den fortsatte forringelse af bytteforholdet vil altså skønsmæssigt koste Danmark noget over 1 milld. kr. i forhold til 1950 (hvor der allerede var tale om en forringelse i forhold til 1949 på ½—1 milld. kr.).

Ganske vist vil de „usynlige" poster på betalingsbalancen trække i modsat retning, idet fragtindtægterne ventes at give 900 mill. kr. netto, mod 650 mill. i 1950. Men alt i alt anslås underskuddet på de løbende poster at blive ca. 650 mill. kr. Hertil kommer yderligere et underskud på de kontraktmæssige kapitalposter på ca. 160 mill. kr. Det samlede betalingsbalancedeficit anslås således til godt 800 mill. kr. Finansieringen heraf påregnes at kunne ske dels ved hjælp af Marshallydelser til et beløb af mindst 350 mill. kr., dels ved træk på kreditten hos den europæiske betalingsunion (EPU). Da den guldfri kredit her allerede var udnyttet ved årets begyndelse, vil disse træk imidlertid kræve betaling i guld eller dollars for et beløb svarende til mere end 100 mill. kr., et beløb, der ganske vist ikke overstiger Nationalbankens dollarbeholdning ved årets begyndelse, men som det dog vil betyde en væsentlig svækkelse at miste. Opnår Danmark ikke — som man håber — en forøgelse af kreditten hos EPU, må der derfor trækkes foranstaltninger til imødegåelse af yderligere træk på unionen.

Som nævnt påregnes den indenlandske produktion i 1951 at blive af nogenlunde samme størrelse som i 1950. Da eksportens mængde ventes at vokse, me-

	1950 (milld. kr.)	1951 (milld. kr.)
Bygninger og anlæg (excl. militære)	2.5	2.3
Maskiner og inventar	2.5	2.4
Besætningsforøgelser	0.1	—
Offentligt forbrug (incl. militære anlæg)	2.4	2.7
Privat forbrug	16.1	16.0
Lagerforøgelse	0.8	

dens importmængden vil falde, bliver der tale om en nedgang i de samlede forsyninger, som står til rådighed for hjemmemarkedet — alt i alt ventes rådighedsbeløbet, regnet i 1950-priser, at gå ned fra 24.4 milld. kr. til 23.4 milld. kr. Den ventede fordeling af disse beløb mellem forbrug og investering fremgår af foranstående tabel.

Det må således efter dette skøn ventes, at forbruget bliver en del lavere end i fjor, medmindre der ligefrem bliver tale om en formindskelse af de samlede lagre med omkring 100 mill. kr. Selv i så fald vil forsyningssituationen iøvrigt være forringet, idet befolkningen i mellemtiden er steget en del.

13.6.1951.